

DEBIUTY

AGNIESZKA KOT

Prokura łączna mieszana w zakładzie ubezpieczeń

W orzeczeniu z dnia 30 stycznia 2015 roku¹ Sąd Najwyższy stwierdził, że niedopuszczalne jest udzielenie prokury z zastrzeżeniem, iż prokurent może działać tylko łącznie z członkiem zarządu. Jednocześnie odmówiono możliwości wpisania prokury łącznej mieszanej do rejestru przedsiębiorców. Celem niniejszego opracowania jest zbadanie, czy prokura łączna mieszana może być wykorzystywana przez zakład ubezpieczeń działający w formie spółki akcyjnej oraz jakie konsekwencje w tym zakresie rodzi uchwała III CZP 34/14.

Słowa kluczowe: zakład ubezpieczeń, prokura, prokura łączna mieszana, reprezentacja łączna mieszana, spółka akcyjna.

Wprowadzenie

Zgodnie z przepisami prawa polskiego zakład ubezpieczeń może wykonywać działalność wyłączenie w formie spółki akcyjnej, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych bądź spółki europejskiej (*societas europea*)². Ostatnia z wymienionych form prawnych jak dotychczas nie zyskała dużej popularności wśród polskich przedsiębiorców. Szczegółowa analiza problematyki dotyczącej prokury łącznej mieszanej odnosić się będzie do zakładu ubezpieczeń działającego w formie spółki akcyjnej. Uprzednio konieczne jest jednak poczynienie kilku uwag ogólnych dotyczących instytucji prokury, regulowanej obecnie przez przepisy Kodeksu cywilnego³, które znajdują zastosowanie do spółek akcyjnych na podstawie art. 2 Kodeksu spółek handlowych⁴.

1. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2015 r., III CZP 34/14, OSNC 2015/7–8, poz. 80, dalej jako: uchwała III CZP 34/14.
2. Zob. art. 6 ustawy z dnia 10 listopada 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz. U. 2015, poz. 1844 z późn. zm.), dalej jako „ustawa o działalności ubezpieczeniowej”.
3. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r., poz. 380 z późn. zm.), dalej jako: k.c.
4. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn.: Dz. U. 2013 r., poz. 1030 z późn. zm.), dalej jako: k.s.h.

Zgodnie z art. 1091 k.c. prokura jest pełnomocnictwem udzielonym przez przedsiębiorcę podlegającego obowiązkowi wpisu do rejestru przedsiębiorców, które obejmuje umocowanie do czynności sądowych i pozasądowych, jakie są związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa. Prokurent – jak każdy inny pełnomocnik – dokonuje czynności prawnych w imieniu osoby reprezentowanej (mocodawcy), a podjęte przez niego działania wywołują bezpośrednie skutki w sferze prawnej tej osoby. Wskazać przy tym trzeba, że prawo do udzielenia prokury przysługuje po spełnieniu ściśle określonych przesłanek. Zgodnie z brzmieniem przywoływanego już art. 1091 k.c. *in principio* prokury udzielić mogą przedsiębiorcy, którzy jednocześnie podlegają obowiązkowi wpisu do rejestru przedsiębiorców. Obecnie funkcję takiego rejestru pełni Krajowy Rejestr Sądowy – Rejestr Przedsiębiorców⁵. Należy zatem stwierdzić, że zakład ubezpieczeń działający w formie spółki akcyjnej posiada na gruncie obowiązujących przepisów status przedsiębiorcy, podlegającego obowiązkowi wpisu do rejestru przedsiębiorców.

Mimo braku uniwersalnej definicji przedsiębiorcy w polskim prawie prywatnym wydaje się bezspornym, że termin ten w odniesieniu do prokury należy rozumieć zgodnie z definicją z art. 431 k.c.⁶ Błędny byłoby bowiem przyjęcie, że ustawodawca nie miał na celu odwołania się do definicji umieszczonej w tym samym akcie prawnym⁷. W myśl przywołanego przepisu przedsiębiorcą jest prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową osoba fizyczna, osoba prawna oraz tzw. „ułamna osoba prawna” – a więc jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną. W tym kontekście wskazać należy, że przymiot osobowości prawnej *de lege lata* posiada zarówno spółka akcyjna, towarzystwo ubezpieczeń wzajemnych, jak i spółka europejska. Zakład ubezpieczeń posiada zatem status przedsiębiorcy, niezależnie od formy organizacyjnej, w jakiej działa. Wątpliwości nie budzi również kwestia prowadzenia przez zakład ubezpieczeń działalności gospodarczej⁸.

Jak zostało już powyżej wskazane, zakład ubezpieczeń jest również przedsiębiorcą podlegającym obowiązkowi wpisu do rejestru przedsiębiorców, co znajduje wyraźne potwierdzenie w przepisach ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym⁹. W zamkniętym katalogu podmiotów podlegających obowiązkowi wpisu znajdują się bowiem zarówno spółka akcyjna, towarzystwo ubezpieczeń wzajemnych, jak i spółka europejska (art. 36 ustawy o KRS).

Status przedsiębiorcy oraz podleganie obowiązkowi wpisu do KRS sprawiają, że zakład ubezpieczeń należy do podmiotów uprawnionych do udzielenia prokury. Zaznaczyć można jeszcze, że prokura – z uwagi na swoje walory (wśród których w szczególności wymienia się szeroki zakres umocowania prokurenta przy jednoczesnej ochronie osób trzecich występujących jako kontrahenci) – jest instrumentem powszechnie wykorzystywanym w praktyce przez uczestników obrotu gospodarczego. Zakłady ubezpieczeń nie stanowią w tym zakresie wyjątku i również chętnie posługują się tym instrumentem prawnym.

5. Dalej jako: KRS.

6. Zob. L. Moskwa, [w:] *Prawo spółek handlowych*, A. Koch, J. Napierała [red.], Wolters Kluwer, Warszawa 2013, s. 155–156.

7. *Ibidem*, s. 156.

8. Przy czym należy w tym miejscu wskazać, że pewne wątpliwości odnośnie do statusu przedsiębiorcy pojawiają się w przypadku towarzystw ubezpieczeń wzajemnych, które działają na zasadzie non-profit. Więcej na ten temat zob. M. Kamiński, *Ubezpieczenia wzajemne a ubezpieczenia komercyjne*, „Rozprawy ubezpieczeniowe” nr 15 [2/2013], s. 97–109.

9. Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym [tekst jedn.: Dz. U. 2015, poz. 1142 z późn. zm.], dalej jako: ustawa o KRS.

1. Reprezentacja zakładu ubezpieczeń działającego w formie spółki akcyjnej oraz pojęcie prokury łącznej mieszanej

W spółce akcyjnej funkcję organu wykonawczego pełni zarząd. To zarząd reprezentuje spółkę i prowadzi sprawy spółki¹⁰. Prawo członka zarządu do reprezentowania spółki obejmuje wszystkie czynności sądowe i pozasądowe oraz nie może zostać ograniczone ze skutkiem wobec osób trzecich¹¹. W ramach reprezentacji działać mogą również ustanowieni przez zarząd pełnomocnicy, w tym prokurenci. Wskazać trzeba ponadto, że kwestia reprezentacji spółki akcyjnej kształtuje się odmiennie w zależności od tego, czy zarząd spółki jest jednoosobowy, czy też wieloosobowy.

W przypadku zarządu jednoosobowego do samodzielnego reprezentowania spółki uprawniony jest jedyny jego członek. Taka jednoosobowa reprezentacja nie sprawia również specjalnych problemów w praktyce obrotu. Co prawda, w doktrynie pojawiają się koncepcje dopuszczające w niektórych sytuacjach możliwość związania jedynego członka zarządu koniecznością łącznego działania z prokurentem, jednak są to głosy odosobnione¹².

Nieco inaczej sprawa przedstawia się w sytuacji występowania w spółce akcyjnej zarządu wieloosobowego, co zasadniczo będzie miało również zastosowanie w przypadku zakładu ubezpieczeń. W odniesieniu do zakładu ubezpieczeń działającego w formie spółki akcyjnej kolegialność zarządu wynika wprost z art. 50 ustawy o działalności ubezpieczeniowej, który stanowi, że zarząd krajowego zakładu ubezpieczeń (z wyłączeniem towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych) składa się z co najmniej dwóch członków.

Na gruncie Kodeksu spółek handlowych stosowne postanowienia w zakresie reprezentacji spółki akcyjnej przy zarządzie wieloosobowym zawiera art. 373 § 1. Przepis ten ma charakter dyspozytywny i stanowi, że w przypadku zarządu kolegialnego, to statut spółki w pierwszej kolejności reguluje kwestię reprezentacji. W sytuacji jednak, gdy brak jest odpowiednich postanowień w statucie, zastosowanie znajduje regulacja ustawowa. Do składania oświadczeń woli w imieniu spółki wymagane jest wówczas współdziałanie dwóch członków zarządu (reprezentacja łączna *sensu stricto*) albo jednego członka zarządu łącznie z prokurentem (reprezentacja łączna mieszana¹³). Jednocześnie w doktrynie niemal powszechnie przyjmuje się, że w wykonywaniu aktów reprezentacji z członkiem zarządu może współdziałać każdy z ustanowionych w spółce prokurentów, niezależnie od rodzaju ustanowionej prokury. Może to być zatem zarówno prokurent syngularny, jeden z prokurentów łącznych, jak i prokurent oddziaływy¹⁴. Ponadto każdy z prokurentów zachowuje prawo do działa-

10. Zob. art. 368 § 1 k.s.h.

11. Zob. art. 372 k.s.h.

12. Por. A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do art. 301–633 k.s.h.*, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 421. Autor wskazuje, że mogłoby być to uzasadnione przykładowo niewielkim stażem członka zarządu, który miałby być niejako kontrolowany przez akcjonariusza spółki, posiadającego jednocześnie status prokurenta.

13. Ten rodzaj reprezentacji bywa w doktrynie określany również jako „reprezentacja niewłaściwa”, „mieszana reprezentacja łączna”, „reprezentacja łączna niewłaściwa” oraz „nieprawdziwe zastępstwo łączne”. Zob. np. S. Sołtysiński, [w:] *System prawa prywatnego*, t. 17B: *Prawo spółek kapitałowych*, S. Sołtysiński [red.], C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 175.

14. Na okoliczność tę w odniesieniu do prokury łącznej *sensu stricte* zwraca uwagę np. Z. Kuniewicz, *Współdziałanie prokurenta z członkiem zarządu spółki kapitałowej*, „Przegląd Sądowy” 1998, nr 6, s. 28. Według A. Gburzyńskiej odmienna interpretacja (tj. przyjęcie, że konieczne jest współdziałanie wszystkich prokurentów łącznych wraz z członkiem zarządu) „byłaby sprzeczna z treścią przepisu w tym sensie, że wymagane byłoby współdziałanie większej liczby osób”, zob. *idem*, *Reprezentacja spółek kapitałowych*, Wydawnictwo Zrzeszenia Prawników Polskich, Warszawa 1997, s. 83.

nia w imieniu spółki – w ramach udzielonej prokury – poza dokonywaniem czynności w zakresie reprezentacji łącznej mieszanej. Zasygnalizować jednak trzeba, że nie ma w doktrynie zgody, jeśli idzie o zakres umocowania prokurenta działającego łącznie z członkiem zarządu w ramach wykonywania aktów reprezentacji. Wszelako wydaje się, że przeważa pogląd, iż zakres umocowania prokurenta zostaje zwiększony do granic właściwych umocowaniu członka zarządu¹⁵.

Przekładając powyższe na sytuację prawną zakładu ubezpieczeń wykonującego działalność w formie spółki akcyjnej, należy stwierdzić, że zakład jest reprezentowany, co do zasady, zgodnie z postanowieniami statutu, natomiast w przypadku braku uregulowania kwestii reprezentacji w statucie, zastosowanie znajduje model ustawowy, wynikający z przepisów Kodeksu spółek handlowych. Wariant reprezentacji zakładu ubezpieczeń przez członka zarządu działającego łącznie z prokurentem (reprezentacja łączna mieszana), wynikać może zatem zarówno z postanowień statutu, jak i bezpośrednio z przepisów ustawy. Należy przy tym podkreślić, że członek zarządu jest uprawniony do łącznego działania z prokurentem (reprezentacja łączna mieszana) tylko wówczas, gdy w zakładzie obowiązuje zasada reprezentacji łącznej mieszanej. Zależność ta jest szczególnie istotna w kontekście możliwości udzielenia prokury łącznej mieszanej przez zakład ubezpieczeń.

W odniesieniu natomiast do samej prokury łącznej mieszanej¹⁶ wskazać należy, że jest konstrukcją nie pochodzącą od ustawodawcy, która została wykształcona w praktyce przez potrzebę obrotu. Z uwagi na swe liczne walory jeszcze do niedawna była szeroko wykorzystywana w stosunkach handlowych, niemniej kwestia jej dopuszczalności od zawsze wywoływała kontrowersje, a możliwość udzielenia była rozbieżnie oceniana zarówno w judykaturze, jak i w doktrynie prawa.

Definicję prokury łącznej mieszanej sformułować można w następujący sposób. Prokura łączna mieszana polega na udzieleniu przez spółkę prokury z zastrzeżeniem, że prokurent jest uprawniony do składania oświadczeń woli w imieniu spółki **tylko łącznie** z członkiem zarządu spółki. W ramach tej prokury oświadczenia woli w imieniu spółki składa jeden członek zarządu i jeden prokurent. Wyłączona jest zatem możliwość działania prokurenta samodzielnie¹⁷ (tak jak ma to miejsce w przypadku prokury samoistnej), jak również łącznie z innym prokurentem (co jest właściwe dla prokury łącznej *sensu stricto*). Nie ulega wątpliwości, że tak ukształtowana prokura nie znajduje odzwierciedlenia w normatywnych rodzajach prokury, stypizowanych w Kodeksie cywilnym.

15. Zob. M. Pazdan, *O rolach w jakich może występować prokurent przy dokonywaniu czynności prawnych*, „Rejent” 2003, nr 12, s. 9. W doktrynie niemieckiej zgodnie przyjmuje się, że w przypadku reprezentacji łącznej mieszanej dochodzi do rozszerzenia zakresu umocowania prokurenta, gdyż uznaje się, iż reprezentacja łączna mieszana ma służyć zasadniczo członkowi zarządu i jemu umożliwić reprezentowanie spółki, a nie powodować ograniczenie zakresu reprezentacji przez zarząd spółki. Za rozszerzeniem zakresu umocowania prokurenta w przypadku łącznego działania z członkiem zarządu opowiedział się również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 października 2004 r., V CK 76/04, OSNC 2005/10, poz. 175. W uzasadnieniu wyroku Sąd Najwyższy stwierdził, że „przepisy, w których reguluje się mieszaną reprezentację łączną prokurenta z członkiem zarządu, jednoznacznie wskazują, że działanie w ramach tej reprezentacji należy ze wszystkimi tego konsekwencjami traktować na równi z działaniem zarządu”. Odmiennie np. R. Pabis, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, J. Bieniał, M. Bieniał, G. Nita-Jagielski, K. Oplustil, r. Pabis, A. Rachwał, M. Spyra, G. Suliński, M. Tofel, r. Zawłocki, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 631.

16. Takiego samego określenia używa doktryna niemiecka – niem. *gemischte Gesamtprokura*. W judykaturze i doktrynie polskiej tego rodzaju prokura jest określana również jako „prokura łączna nieprawidłowa” oraz „prokura łączna niewłaściwa”. Wszystkie wymienione pojęcia mają na celu zaakcentowanie odrębności tej prokury od prokury łącznej *sensu stricto*, dla której wyraźne źródło normatywne stanowi art. 1094 k.c.

17. Wyjątek w tym zakresie, zarówno na mocy art. 1094 § 2 k.c., jak i 373 § 2 k.s.h., stanowi reprezentacja bierna spółki.

W szczególności – według poglądu przeważającego zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie – nie można jej utożsamiać z prokurą łączną *sensu stricto*¹⁸. Dodatkowo z przepisów Kodeksu cywilnego *expressis verbis* nie wynika dopuszczalność udzielenia prokury w ten sposób, że nakazuje się wspólne działanie prokurenta z członkiem zarządu. Na marginesie jedynie wskazać można, że okoliczności te są jednymi z naczelnych argumentów przeciwników udzielania tak ukształtowanej prokury *de lege lata*¹⁹.

2. Reprezentacja łączna mieszana a prokura łączna mieszana

Powyższe omówienie mechanizmów dotyczących zasad reprezentacji w spółce akcyjnej było niezbędne dla przeprowadzenia dalszego wyводу w zakresie prokury łącznej mieszanej. Opisana powyżej zależność dotycząca możliwości współdziałania członka zarządu z prokurentem tylko wówczas, gdy w spółce występuje model reprezentacji łącznej mieszanej, oddziałuje również w stosunku do prokurenta i jest kluczowa dla oceny możliwości udzielenia prokury łącznej mieszanej przez spółkę akcyjną, a w konsekwencji – przez działający w tej formie prawnej zakład ubezpieczeń.

Poprzez udzielenie prokury łącznej mieszanej można zobowiązać prokurenta do łącznego działania z członkiem zarządu tylko w przypadku, gdy określony w danej spółce sposób reprezentacji przewiduje możliwość łącznego działania członka zarządu z prokurentem (reprezentacja łączna mieszana). Sens prokury łącznej mieszanej wyraża się bowiem w tym, że daje ona możliwość związania prokurenta z członkiem zarządu w ten sam sposób, w jaki uprzednio – na skutek przyjęcia wariantu reprezentacji łącznej mieszanej – związane członka zarządu z prokurentem. Jak wskazuje się w doktrynie, brak tego typu zależności występującej między członkiem zarządu a prokurentem czyniłby z prokury konstrukcję prawną, która w praktyce pozostawałaby konstrukcją martwą²⁰.

Wobec powyższego należy przyjąć, że udzielenie prokury łącznej mieszanej przez spółkę akcyjną może mieć miejsce tylko w sytuacji, gdy w danej spółce obowiązuje zasada reprezentacji łącznej mieszanej. Możliwość udzielenia prokury łącznej mieszanej przez spółkę jest zatem uzależniona przede wszystkim od przyjętego w danej spółce sposobu reprezentacji. W przypadku, gdy w spółce nie występuje wariant reprezentacji łącznej mieszanej – a więc członek zarządu nie jest uprawniony do łącznego działania z prokurentem – za wykluczone należy uznać udzielenie prokurentowi prokury łącznej mieszanej. W doktrynie słusznie zostało wskazane, że pojęcie reprezentacji łącznej mieszanej obejmuje swoim zakresem znaczeniowym również pojęcie prokury

18. Zob. uchwała III CZP 34/14 oraz uchwała Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2001 r., III CZP 6/01, OSNC 2001/10, poz. 148, dalej jako „uchwała III CZP 6/01”. W odniesieniu do doktryny zob. np. S. Sołtyśsiński, *Nieustające spory wokół uczestnictwa prokurenta w reprezentacji spółek kapitałowych: prokura łączna niewłaściwa i reprezentacja mieszana spółki*, [w:] *Usus Magister Est Optimus. Rozprawy prawnicze ofiarowane profesorowi Andrzejowi Kubasowi*, C.H. Beck, Warszawa 2016, s. 471–472 oraz B. Kozłowska-Chyła, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2015 r., III CZP 34/14*, „Radca Prawny” 2015, z. 2–3, s. 127. Inny pogląd wyraził P. Kędziński, *Prokura łączna „mieszana”. Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 30 stycznia 2015 r., III CZP 34/14*, „Monitor Prawniczy” 2016, nr 5, s. 269.

19. Zob. np. A. Kidyba, *Jeśli coś jest niewłaściwe, to nie może być prawidłowe. Glosa do uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2015 r., III CZP 34/14*, „Glosa” 2016, nr 1, s. 18–20; A. Kaczmarek, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2015 r., III CZP 34/14*, „Radca Prawny” 2015, nr 3, s. 217–219.

20. Tak B. Kozłowska-Chyła, *Glosa...*, *loc.cit.*, s. 126.

łącznej mieszanej²¹. Funkcjonalne ograniczenie działania prokurenta poprzez zobowiązanie go do współdziałania z członkiem zarządu (prokura łączna mieszana) nie jest bowiem możliwe, jeśli nie odpowiada mu funkcjonalne ograniczenie członka zarządu w wykonywaniu prawa reprezentacji (reprezentacja łączna mieszana). W szczególności źródła umocowania dla członka zarządu do działania łącznie z prokurentem nie może stanowić prokura łączna mieszana²². Źródłem takim może być w przypadku spółki akcyjnej jedynie statut spółki albo bezpośrednio art. 373 k.s.h.

Odrębnej analizy wymaga kwestia udzielenia prokury łącznej mieszanej niejako w połączeniu z prokurą łączną *sensu stricto*. Udzielenie takiej prokury zyskało bowiem aprobatę Sądu Najwyższego w uchwale III CZP 34/14. Oczywiście mowa jest o sytuacji, kiedy w spółce jednocześnie obowiązuje zasada reprezentacji łącznej mieszanej. W takim wypadku udzielenie prokury łącznej mieszanej polegałoby na złożeniu przez spółkę oświadczenia, że prokurent jest upoważniony do składania oświadczeń woli w imieniu spółki bądź z drugim prokurentem łącznym (prokura łączna *sensu stricto*), bądź z członkiem zarządu (prokura łączna mieszana)²³.

Trzeba jednak zwrócić uwagę na fakt, że udzielenie tak ukształtowanej prokury jest jedynie odzwierciedleniem istniejącego już stanu rzeczy. Jak wskazywano powyżej, z członkiem zarządu w ramach reprezentacji łącznej mieszanej może działać którykolwiek z prokurentów łącznych, tj. nie wymaga się w tym przypadku łącznego działania prokurentów. Oznacza to, że w zasadzie w samej prokurze łącznej *sensu stricto* zawiera się swoiste upoważnienie dla prokurenta łącznego do działania łącznie z członkiem zarządu spółki. Wobec tego dla skutecznego dokonywania czynności przez prokurenta w parze z członkiem zarządu nie są wymagane żadne dodatkowe oświadczenia woli spółki²⁴.

Jak można zatem zauważyć, poprzestanie na udzieleniu przez spółkę prokury łącznej *sensu stricto* jest – dla osiągnięcia zamierzonego skutku – działaniem dostatecznym. Prokurent łączny, już z uwagi na sam status prokurenta, ma bowiem prawo do działania z członkiem zarządu w wykonywaniu aktów reprezentacji spółki, które to nie musi być potwierdzane udzieleniem prokury łącznej mieszanej przez spółkę.

Rozważanie analogicznej sytuacji w odniesieniu do prokurenta samoistnego prowadzi w zasadzie do identycznych wniosków, przy czym jeszcze bardziej uwydatnia się omawiana zależność. Już z samej prokury syngularnej wynika bowiem możliwość łącznego działania prokurenta z członkiem zarządu. Tak samo jak w odniesieniu do prokury łącznej *sensu stricto* nie wymaga się w tym względzie żadnych dodatkowych oświadczeń spółki.

Wobec powyższego stwierdzić należy, że nie każdy zakład ubezpieczeń wykonujący działalność w formie spółki akcyjnej może udzielić prokury łącznej mieszanej. Przy ocenie dopuszczalności posłużenia się tym instrumentem prawnym niezbędne jest bowiem uwzględnienie indywidualnej sytuacji prawnej zakładu w obszarze odnoszącym się do ustalonych zasad reprezentacji²⁵.

21. Por. B. Kozłowska-Chyła, *Reprezentacja łączna mieszana w spółce kapitałowej a problem prokury łącznej mieszanej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 5, s. 35.

22. *Ibidem*, s. 37.

23. Za dopuszczalnością ustanowienia *de lege lata* tak ukształtowanej prokury opowiedział się Sąd Najwyższy w uchwale III CZP 34/14 o czym szerzej w dalszej części.

24. Por. B. Kozłowska-Chyła, *Glosa ...*, *loc.cit.*, s. 130. Autorka zwraca uwagę na fakt, że wariant prokury łącznej mieszanej jest wpisany zarówno w istotę prokury samoistnej, jak i łącznej *sensu stricto*.

25. Por. B. Kozłowska-Chyła, *Reprezentacja ...*, *loc.cit.*, s. 37, która w odniesieniu do spółek kapitałowych zwraca uwagę na fakt, że „teza o dopuszczalności udzielenia przez spółki kapitałowe prokury łącznej mieszanej nie może mieć wymiaru generalnego”.

Biorąc pod uwagę to, iż zarząd w zakładzie ubezpieczeń zawsze jest zarządem kolegiальnym, to do ustanowienia tego typu prokury uprawnione będą tylko te zakłady ubezpieczeń, w których występuje wariant reprezentacji łącznej mieszanej. Będą to zatem te zakłady ubezpieczeń działające w formie spółki akcyjnej, w których reprezentacja łączna mieszana znajduje umocowanie bądź w postanowieniach statutu, bądź wynika bezpośrednio z przepisów ustawy [art. 373 § 1 k.s.h.].

3. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2015 r. (III CZP 34/14)

W rozważaniach dotyczących możliwości udzielenia prokury łącznej mieszanej przez zakład ubezpieczeń działający w formie spółki akcyjnej nie można pominąć uchwały III CZP 34/14. Uchwała ta pozostaje najbardziej aktualną wypowiedzią Sądu Najwyższego w zakresie prokury łącznej mieszanej i jednocześnie stanowi wyraźny odwrót od stanowiska zaprezentowanego w uchwale III CZP 6/01. Tym razem Sąd Najwyższy opowiedział się bowiem za niedopuszczalnością – co do zasady – udzielenia prokury łącznej mieszanej oraz wpisu takiej prokury do rejestru przedsiębiorców. W uzasadnieniu swojego stanowiska Sąd przytoczył argumenty za niedopuszczalnością udzielenia tego rodzaju prokury *de lege lata*, które były już wcześniej prezentowane zarówno przez judykaturę, jak i doktrynę prawa. Podniesiono między innymi, że prokura ta stoi w sprzeczności z istotą prokury, a także z zasadą *numerus clausus* jednostronnych czynności prawnych. Sąd uznał również, że brak w istocie argumentów natury funkcjonalnej, które świadczyłyby o konieczności przyjęcia takiego rozwiązania²⁶. Stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy spotkało się zarówno z głosami aprobującymi, jak i oceniającymi krytycznie²⁷.

Należy jednak zwrócić uwagę, że z uchwały III CZP 34/14 nie wynika całkowity zakaz udzielenia prokury łącznej mieszanej, a jedynie zakaz udzielania takiej prokury w jej „czystej” postaci. Pozytywnie należy ocenić stanowisko Sądu w zakresie, w jakim stwierdził, że *de lege lata* ustanowienie prokury łącznej mieszanej jest dopuszczalne tylko w sytuacji, kiedy statut spółki przewiduje łączne działanie członka zarządu z prokurentem, czyli reprezentacje łączną mieszaną spółki. Zajęte przez Sąd Najwyższy stanowisko jest szczególnie cenne wobec pojawiających

26. Zob. uzasadnienie uchwały III CZP 34/14.

27. Aprobując o uchwale wypowiedział się A. Kidyba, *Jeśli coś jest niewłaściwe...*, *op.cit.*, s. 20, jak również (z pewnymi zastrzeżeniami) B. Kozłowska-Chyła, *Glosa...*, *op.cit.*, oraz A. Kaczmarek, *Glosa...*, *op.cit.* Stanowisko zdecydowanie krytyczne sformułowali A. Opalski i A.W. Wiśniewski, *Nieodbrana para, czyli reprezentacja w spółkach*, „Rzeczpospolita” 26.05.2016, [w:] <http://archiwum.rp.pl/artukul/1277361-Nieodbrana-para-czyli-reprezentacja-w-spolkach.html> [dostęp: 10.07.2016] oraz *idem*, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2015 r., III CZP 34/14*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2015, nr 10. Krytycznie na temat uchwały wypowiedzieli się ponadto: P. Kędzierski, *Prokura łączna „mieszana”...*, *op.cit.*; W. Jurcewicz, *O możliwości ustanowienia prokury niewłaściwej w spółce kapitałowej – glosa do uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2015 r., III CZP 34/14*, „Glosa” 2015, nr 4; M. Romanowski, *Prokura niewłaściwa jest jednak właściwa*, „Rzeczpospolita” 9.02.2016, [w:] <http://archiwum.rp.pl/artukul/1299784-Prokura-niewlasciwa-jest-jednak-wlasciwa.html> [dostęp: 10.07.2016]; S. Sołtysiński, *Nieustające spory...*, [w:] *op.cit.*, s. 469–483; *idem*, *Albo zarząd albo prokurent*, „Rzeczpospolita” 2.02.2015, [w:] <http://archiwum.rp.pl/artukul/1267150-Albo-zarząd-albo-prokurent.html> [dostęp: 10.07.2016].

się w doktrynie głosów, postulujących całkowite wyabstrahowanie od siebie pojęć reprezentacji łącznej mieszanej oraz prokury łącznej mieszanej²⁸.

Obok obowiązującego w danej spółce modelu reprezentacji łącznej mieszanej do udzielenia prokury łącznej mieszanej konieczne jest, zdaniem Sądu Najwyższego, posiadanie przez spółkę prokurentów łącznych. Oznacza to, że Sąd Najwyższy dopuszcza tylko taką prokurę łączną mieszaną, w której oświadczenie woli w imieniu spółki składa wraz z członkiem zarządu, jeden z prokurentów łącznych. Tego typu prokura – co wskazano już powyżej – polegałaby na zastrzeżeniu, że prokurent może działać bądź łącznie z innym prokurentem łącznym, bądź z członkiem zarządu. Tylko taki wariant prokury łącznej mieszanej, a więc jej udzielenie niejako łącznie z prokurą łączną *sensu stricto* Sąd Najwyższy uznał za dopuszczalny na tle przepisów kodeksu cywilnego i kodeksu spółek handlowych. Prokury łączne mieszane występujące w „czystej” postaci, a zatem te, w których prokurent był uprawniony do działania tylko łącznie z członkiem zarządu, Sąd Najwyższy polecił wykreślić.

Stanowisko zaprezentowane w uchwale III CZP 34/14 wydaje się zbyt formalistycznym podejściem do instytucji prokury łącznej mieszanej. Przedstawionemu ujęciu owej instytucji prawnej sprzeciwiają się szczególnie doniosłe argumenty natury funkcjonalnej, które Sąd Najwyższy w przedmiotowej uchwale zlekceważył. Podkreślenia wymaga, że została zakwestionowana ukształtowana na przestrzeni kilkudziesięciu lat praktyka udzielenia prokur łącznych mieszanych, która dodatkowo aprobowana była wcześniej przez Sąd Najwyższy (czego wyraźne potwierdzenie stanowiła uchwała III CZP 6/01). Pamiętać trzeba przy tym, że chodzi o konstrukcję, która – co należy podkreślić z dużą stanowczością – nie stanowi zagrożenia dla bezpieczeństwa obrotu. Twierdzenie odmienne należy uznać za niezrozumiałe, biorąc pod uwagę staż prokury łącznej mieszanej w obrocie handlowym.

Podsumowanie

W świetle przedmiotowej uchwały stwierdzić należy, że obecnie zakład ubezpieczeń wykonujący działalność w formie spółki akcyjnej (podobnie jak inne spółki kapitałowe, a także spółki osobowe przy uwzględnieniu odrębności wynikających z zasad reprezentacji) nie może udzielić prokury łącznej mieszanej w jej „czystej” postaci. Prokura taka nie zostanie bowiem wpisana do rejestru przedsiębiorców. Nie ma natomiast przeszkód prawnych do udzielenia prokury łącznej mieszanej w wariantcie akceptowanym przez Sąd Najwyższy, tj. obok prokury łącznej *sensu stricto*. Sens gospodarczy i zasadność udzielania takiej prokury zarówno przez zakład ubezpieczeń działający w formie spółki akcyjnej, jak i przez innych uprawnionych uczestników obrotu gospodarczego budzi, jednak wątpliwości. Prokurze takiej brak również wszelkich walorów właściwych prokurze łącznej mieszanej w jej „czystej” postaci, które czyniły z niej konstrukcję atrakcyjną i chętnie wykorzystywaną w obrocie.

28. Wyraźne rozgraniczenie tych pojęć postuluje, sprzeciwiając się ich synonimicznemu traktowaniu P. Antoszek, *Prokura łączna niewłaściwa oraz reprezentacja mieszana w spółce kapitałowej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2010, s. 27 oraz A. Kidyba, *Jeśli coś jest niewłaściwe ...*, *op.cit.*, s. 20.

Wykaz źródeł

Akty prawne

- Ustawa z dnia 10 listopada 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz. U. 2015, poz. 1844 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. 2016, poz. 380 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn.: Dz. U. 2013, poz. 1030 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn.: Dz. U. 2015, poz. 1142 z późn. zm.).

Orzecznictwo

- Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2015 r., III CZP 34/14, OSNC 2015/7–8, poz. 80.
- Uchwała Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2001 r., III CZP 6/01, OSNC 2001/10, poz. 148.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2004 r., V CK 76/04, OSNC 2005/10, poz. 175.

Literatura

- Antoszek P., *Prokura łączna niewłaściwa oraz reprezentacja mieszana w spółce kapitałowej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2010, nr 5.
- Bieniak J., Bieniak M., Nita-Jagielski G., Oplustil K., Pabis r., Rachwał A., Spyra M., Suliński G., Tofel M., Zawłocki r., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2014.
- Gburzyńska A., *Reprezentacja spółek kapitałowych*, Wydawnictwo Zrzeszenia Prawników Polskich, Warszawa 1997.
- Jurcewicz W., *O możliwości ustanowienia prokury niewłaściwej w spółce kapitałowej – glosa do uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2015 r., III CZP 34/14*, „Glosa” 2015, nr 4.
- Kaczmarek A., *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2015 r., III CZP 34/14*, „Radca Prawny” 2015, nr 3.
- Kamiński M., *Ubezpieczenia wzajemne a ubezpieczenia komercyjne*, „Rozprawy ubezpieczeniowe”, nr 15/(2/2013).
- Kędziński P., *Prokura łączna „mieszana”. Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 30 stycznia 2015 r., III CZP 34/14*, „Monitor Prawniczy” 2016, nr 5.
- Kidyba A., *Jeśli coś jest niewłaściwe, to nie może być prawidłowe. Glosa do uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2015 r., III CZP 34/14*, „Glosa” 2016, nr 1.
- Kidyba A., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do art. 301–633 k.s.h.*, Wolters Kluwer, Warszawa 2014.
- Koch A., [w:] *Prawo spółek handlowych*, Koch A., Napierała J. [red.], Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Kozłowska-Chyła B., *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2015 r., III CZP 34/14*, „Radca Prawny” 2015, z. 23.
- Kozłowska-Chyła B., *Reprezentacja łączna mieszana w spółce kapitałowej a problem prokury łącznej mieszanej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 5.
- Kuniewicz Z., *Współdziałanie prokurenta z członkiem zarządu spółki kapitałowej*, „Przegląd Sądowy” 1998, nr 6.
- Moskwa L., [w:] *Prawo spółek handlowych*, Koch A., Napierała J. [red.], Wolters Kluwer, Warszawa 2013.

- Opalski A., *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2015 r., III CZP 34/14*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2015, nr 10.
- Opalski A., Wiśniewski A.W., *Niedobrana para, czyli reprezentacja w spółkach*, „Rzeczpospolita” 26.05.2016, [w:] <http://archiwum.rp.pl/arttykul/1277361-Niedobrana-para-czyli-reprezentacja-w-spolkach.html> [dostęp: 10.07.2016].
- Pabis R., [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, J. Bieniak, M. Bieniak, G. Nita-Jagielski, K. Oplustil, r. Pabis, A. Rachwał, M. Spyra, G. Suliński, M. Tofel, R. Zawłocki, C.H. Beck, Warszawa 2014.
- Pazdan M., *O rolach w jakich może występować prokurent przy dokonywaniu czynności prawnych*, „Rejent” 2003, nr 12.
- Romanowski M., *Prokura niewłaściwa jest jednak właściwa*, „Rzeczpospolita” 9.02.2016, [w:] <http://archiwum.rp.pl/arttykul/1299784-Prokura-niewlasciwa-jest-jednak-wlasciwa.html> [dostęp: 10.07.2016].
- Sołtysiński S., *Albo zarząd, albo prokurent*, „Rzeczpospolita” 2.02.2015, [w:] <http://archiwum.rp.pl/arttykul/1267150-Albo-zarzad-albo-prokurent.html> [dostęp: 10.07.2016].
- Sołtysiński S., *Nieustające spory wokół uczestnictwa prokurenta w reprezentacji spółek kapitałowych: prokura łączna niewłaściwa i reprezentacja mieszana spółki*, [w:] *Usus Magister Est Optimus. Rozprawy prawnicze ofiarowane profesorowi Andrzejowi Kubasowi*, C.H. Beck, Warszawa 2016.
- Sołtysiński S., *System prawa prywatnego*, t. 17B: *Prawo spółek kapitałowych*, C.H. Beck, Warszawa 2010.

A joint mixed proxy in the insurance company

This article is focused on the joint mixed proxy in the insurance company which acts as a joint stock company. The author explains what the joint mixed proxy is in Polish law and presents relations between the joint mixed representation and the joint mixed proxy. Moreover, a subject of analysis is the resolution of the Supreme Court of 30 January 2015, file No. III CZP 34/14, and the consequences of this resolution. The Supreme Court decided that the joint mixed proxy is inadmissible and, as a consequence, registration of this type of proxy in the National Court Registers is not allowed. The above-mentioned problem is considered from the perspective of the insurance company.

Keywords: insurance company, proxy, joint mixed proxy, joint mixed representation, joint stock company.

AGNIESZKA KOT – aplikantka radcowska, absolwentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.